

Onderzoek naar de klimaatimpact van het gebruik van Ecocheques in België

EXECUTIVE SUMMARY

29 April 2019 – versie 1.1

Samenvatting

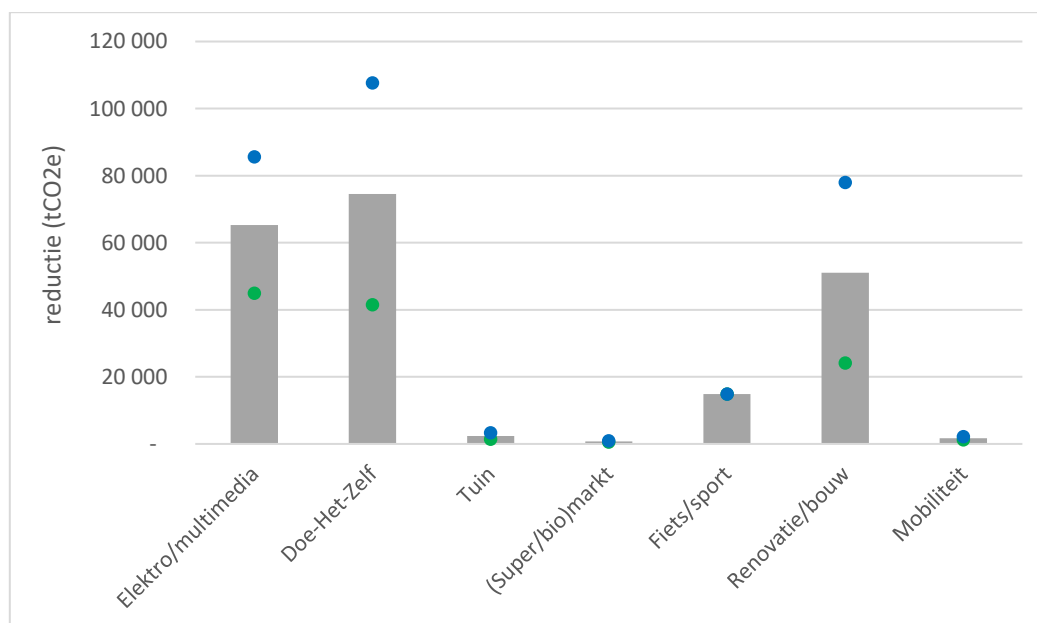
In opdracht van de Voucher Issuers Association Belgium werd in deze studie onderzocht wat anno 2017 en 2018 de klimaatimpact was van het gebruik van ecocheques in België.

Op basis van de hoeveelheden gespenderde ecocheques bij de verschillende retailers en retailercategorieën, samen met een enquête bij de gebruikers van ecocheques, kon nagegaan worden welke en hoeveel producten in 2017 en 2018 werden aangekocht met ecocheques. Bovendien werd er nagegaan of het ecologische product ook zonder ecocheques gekocht zou worden. Enkel de additionele klimaatimpact, zijnde het deel dat effectief kan toegewezen worden aan het gebruik van de ecocheques wordt in rekening genomen. In het algemeen zorgt 49% van de aankopen met ecocheques voor een additionele CO₂-besparing die zonder de ecocheques niet zou gebeurd zijn.

In totaal zorgt het gebruik van ecocheques in 2017 en 2018 respectievelijk voor een geschatte CO₂-besparing van 216.665 tCO₂e en 229.797 tCO₂e. Het gaat hier over de totale besparing over de levensduur van de aangekochte producten. Dit laatste komt overeen met een 11,6 miljoen trajecten Brussel-Oostende met de wagen of de jaarlijkse emissies van 22.573 Belgen. Het vertegenwoordigt 0,23% van de jaarlijkse totale emissies van België en heeft een maatschappelijke kost van 21 tot 42 miljoen euro.

Elke gespenderde euro ecocheques genereert een gemiddelde besparing van 1,01 kgCO₂e/euro (0,62-1,41 kgCO₂e/euro).

De categorieën Elektro/multimedia en Renovatie/bouw vertegenwoordigen respectievelijk 31% en 24% van de reductie. Dat terwijl de categorie Elektro/multimedia verantwoordelijk is voor 38% van het gespenderde bedrag aan ecocheques, Doe-het-zelf voor 17% en Renovatie/bouw slechts voor 4%.

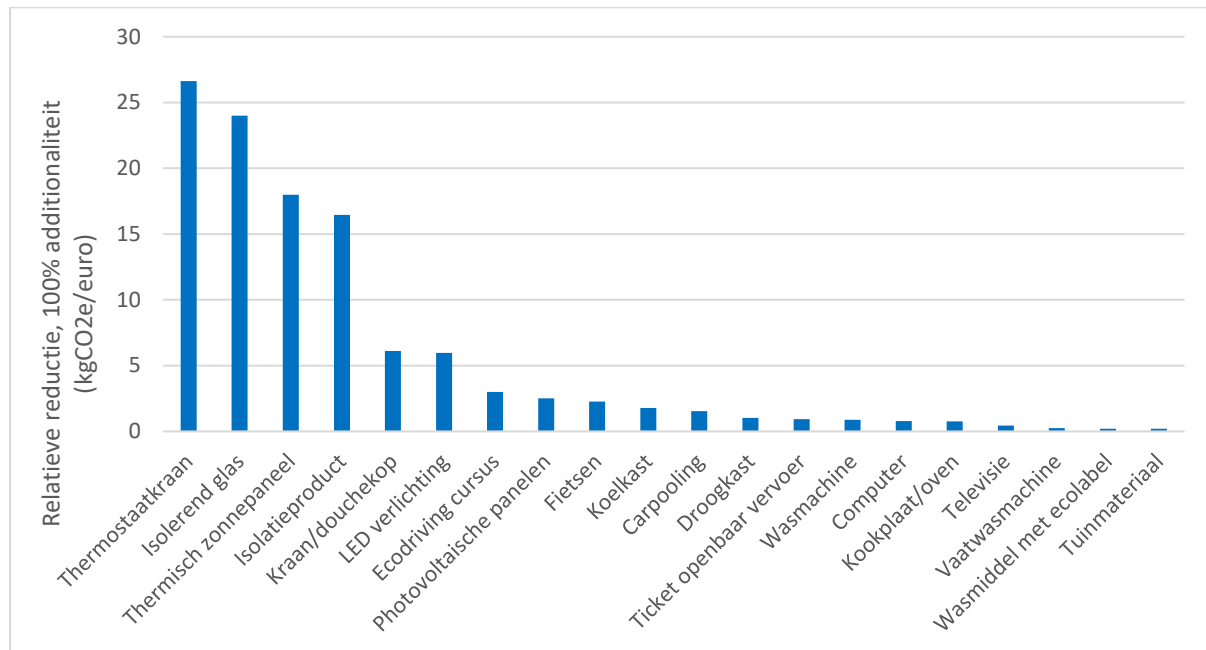

Figuur 1: CO₂ reductie per categorie in 2018

Producten met een lange gebruiksfase zorgen in het algemeen voor een grotere klimaatreductie dan gebruiksgoederen zoals voeding of bloembollen en zaden. Wordt naar specifieke producten gekeken, los van de bovenstaande categorieën dan heeft de aankoop van LED-verlichting de grootste absolute

bijdrage (25%), gevolgd door isolatieproducten (21%) en groot elektro (17%). Ook fietsen, kraan- en douchekoppen en thermostaatkranen hebben een aanzienlijke impact (respectievelijk 7%, 5% en 4%).

Als geen rekening gehouden wordt met de additionaliteit, dan kan met één euro ecocheques de grootste besparing bekomen worden door de aankoop van thermostatische kranen. Ook isolerend glas, thermische zonnepanelen en isolatieproducten in het algemeen hebben een groot reductiepotentieel voor een beperkte aankoop prijs. Kraan- en douchekoppen en LED-verlichting vervolledigen het lijstje van koplopers.

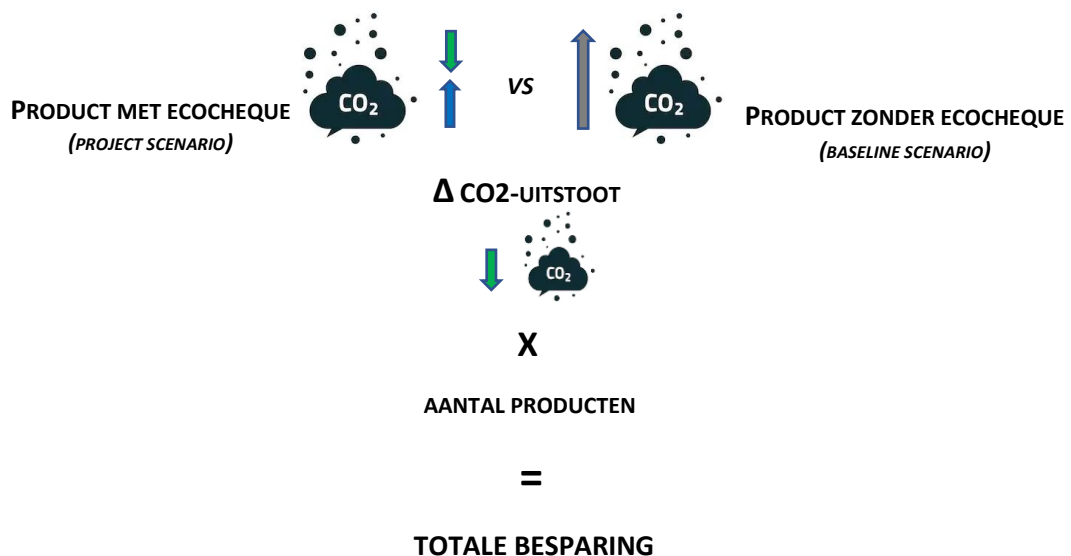

Figuur 2: Relatieve CO2 reductie per product in 2018

Het is belangrijk om de lijst met producten waarmee ecocheques kunnen aangekocht worden goed up-to-date te houden. Op die manier kan de additionaliteit en dus ook de effectieve klimaatimpact verhoogd worden en blijven ecocheques relevant. Hoewel de meeste impact gegenereerd wordt via producten die op de lange termijn veel energie besparen, hebben ook andere categorieën die een ecologische levensstijl promoten hun plaats in de lijst van producten waarmee ecocheques kunnen worden aangekocht. Als ze er in slagen een ecologisch bewustzijn te vergroten kan dit eveneens een multiplicatoreffect hebben. Deze indirecte impact werd in deze studie niet onderzocht. In deze studie werd bovendien enkel gekeken naar de voordelen voor het klimaat en niet naar andere milieu-indicatoren. Voor sommige producten zoals biologische voeding is het minder gemakkelijk om de exacte impact op het klimaat in kaart te brengen, maar bestaan wel tal van andere milieuvordelen, zoals hogere biodiversiteit, minder toxische stoffen in water en grond, en een bijdrage aan een gezondere bodem.

3. Methodologie

Om na te gaan hoeveel uitstoot van broeikasgassen we kunnen vermijden dankzij het gebruik van de ecocheques moeten we nagaan wat de uitstoot is van de producten die gekocht worden met de ecocheques en de uitstoot van de producten die zouden gekocht worden, moest men niet over ecocheques beschikken. Het verschil is de besparing te wijten aan het gebruik van de ecocheques. Weten we dit voor alle producten die in een jaar gekocht zijn, dan kennen we de totale besparing in het bewuste jaar.

Figuur 3: Algemene methodologie

Additionaliteit

Indien we de impact willen nagaan van de ecocheques, dan vergelijken we het nieuwe aankoopgedrag dat ontstaat door de ecocheques met het basisscenario, nl. het aankoopgedrag indien geen ecocheques gebruikt zouden zijn. Het is enkel mogelijk om ecocheques te gebruiken voor de aankoop van ecologische producten. Het kan echter best zijn dat mensen in het basis scenario ook zouden kiezen voor deze ecologische producten. Als we het hebben over additionaliteit, dan hebben we het over de extra CO2-reductie die veroorzaakt wordt dankzij de ecocheques. Het gaat dus enkel over dat deel van de aankopen met ecocheques waarbij consumenten zonder de ecocheques niet voor het ecologische product gekozen zouden hebben, maar voor een minder ecologisch product. De ecocheques hebben hun als het ware kunnen overtuigen om dankzij de extra koopkracht een ecologische product te kiezen. Deze additionaliteit is een belangrijk concept om de werkelijke impact van de ecocheques in rekening te nemen en geen overschatting te maken van de impact. Het concept additionaliteit is ook één van de speerpunten voor compensatie en/of internationale klimaatprojecten.

Voorbeeld: In een studie van UHasselt¹ uit 2018 bij bijna 14.000 consumenten naar de impact van het gebruik van ecocheques in België die focust op de aankoop van elektro/multimedia producten, geeft bijna de helft van de consumenten aan zijn of haar koopgedrag te veranderen mochten ze niet langer genieten van het financiële voordeel van de ecocheques.

Dankzij de gebruikte dataset kan de grootteorde van de resultaten als robuust beschouwd worden. De resultaten kunnen nog verfijnd worden als nog meer gedetailleerde gegevens van de retailers beschikbaar zouden zijn over de werkelijk aangekochte producten.

Reflecties en conclusies

In vergelijking met eerdere studies i.v.m. ecocheques³ is de foutenmarge op de huidige resultaten lager. De beschikbare gegevens zijn van goede kwaliteit. Zo hebben alle VIA Belgium partners kwaliteitsvolle gegevens aangeleverd, werd een zeer recente en voldoende omvangrijke enquête uitgevoerd bij de gebruikers van de ecocheques en werd recente info opgevraagd bij de retailers. De gegevens werden bovendien vergeleken met de resultaten van de diepgaande studie van UHasselt. Indien via de retailers primaire data beschikbaar zou zijn van de werkelijk aangekochte producten, dan zouden de resultaten nog verfijnd kunnen worden. Bovendien werd voor deze studie een veel groter aantal producten in rekening genomen dan in vorige studies.

Het verschil in milieu-impact tussen de producten die met ecocheques betaald kunnen worden en de klassieke producten is kleiner geworden dan 10 jaar geleden. De meeste producten worden sowieso efficiënter, hetgeen er ook voor zorgt dat het absolute verschil tussen energiezuinig en minder energiezuinige producten lager ligt. Dat resulteert ook in het feit dat er een minder grote besparing optreedt door de aankoop van het energiezuinige product. Bovendien is door de vergroening van de elektriciteit de CO₂-intensiteit van de Belgische stroom naar beneden gegaan. Per verbruikte kWh wordt er dus minder CO₂ uitgestoten. Dat is een trend die in de komende jaren nog verder zal gezet worden, hoewel ook het gebruik van nucleaire stroom hierin een belangrijke rol zal spelen.

Wat elektrische toestellen betreft, kunnen ecocheques gebruikt worden voor producten met een Europees energielabel vanaf A+. Nu is het zo dat voor heel wat producten (bv. wasmachines en koelkasten) het merendeel van de producten reeds een A+ of hoger energielabel heeft. Indien A+ of beter de norm is geworden, dan kan je dus voor alle standaardproducten ecocheques gebruiken en treedt er geen additionele besparing meer op. Op zich heeft dit niets maken met de ecocheques, maar eerder met het feit dat het Europees energielabel voor sommige producten achterhaald is geworden.

In deze studie wordt heel goed duidelijk dat er een belangrijk verschil bestaat tussen aankopen waarbij een lange termijneffect bestaat (bv. elektro/multimedia of Renovatie/bouw) en degene waarbij de besparing punctueel is. Per geïnvesteerde euro aan ecocheques hebben de producten waarbij er op lange termijn energie bespaard wordt een veel groter effect. Indien consumenten op het moment van de aankoop overtuigd kunnen worden dankzij de ecocheques om een duurzamer product aan te kopen, dan zal dit vele jaren lang een gunstig effect hebben.

¹ UHasselt (2019), De impact van ecocheques op het aankoopgedrag in België

Wil dat zeggen dat daarom enkel de maatregelen met een hoge relatieve besparing gestimuleerd of toegelaten zouden moeten worden met ecocheques? Er zijn twee redenen waarom dat niet per se het geval hoeft te zijn. Enerzijds werd in deze studie enkel rekening gehouden met de klimaatimpact. Er zijn nog andere positieve milieu-impacten toe te schrijven aan producten en diensten die met ecocheques betaald kunnen worden, die in deze studie niet aan bod komen.

Dat is bijvoorbeeld het geval voor biologische voeding. Terwijl de klimaatvoordelen van biologische voeding eerder beperkt zijn, of moeilijk in kaart kunnen gebracht worden, hebben biologische producten voordelen voor de biodiversiteit, toxiciteit van het water en de grond, etc. Een tweede reden om de ecocheques niet enkel toe te laten voor categorieën met een hoge relatieve impact is het ecologisch bewustzijn dat mogelijk gecreëerd wordt. Deze studie beperkt zich tot een duidelijk meetbare klimaatimpact, maar heeft niet de lange termijneffecten van het gebruik van ecocheques onderzocht. Als dankzij de ecocheques het ecologisch bewustzijn groeit, dan kan dit een multiplicatoreffect hebben dat niet naar voren komt in deze studie, maar mogelijk wel een veelvoud van de positieve impact heeft van wat er in deze studie werd berekend.

Bepaalde categorieën, zoals Tweedehands, Reparaties, Toerisme, Brandstoffen werden niet onderzocht in deze studie omdat ze een relatief kleine impact hebben. Om materialiteitsredenen werden deze dus niet meegenomen. Dat wil niet zeggen dat deze categorieën niet nuttig zijn voor de ecocheques. Zeker met name voor het ecologische bewustzijn spelen categorieën als Tweedehands en Reparaties een grote rol. We verwachten wel dat de relatieve besparingen eerder in de grootteorde van de punctuele besparingen zullen liggen dan van de besparingen met lange termijneffect.

Het is niet zo eenvoudig om het berekende effect zomaar te extrapoleren naar de komende jaren. Om het effect van de ecocheques te vergroten moet in eerste instantie gekeken worden naar het verhogen van de additionaliteit. Als de gemiddelde additionaliteit verhoogt kan worden van 50% naar 100%, dan treedt een verdubbeling op van de besparing. Het verhogen van de totaal gependeerde waarde aan zich resulteert in een vergroting van de impact. Gebeurt die verhoging bovendien in de categorieën met de grootste impact, dan is het effect nog groter.

³ CO2logic (2010), Analyse van de CO₂-voordelen van Eco Pass producten